

Please be informed that all the copyrights of this
article/paper/note were transmitted to its
publisher/publishing journal.

Bu makalenin/notun tüm yayın haklarının
yayıncısına/yayınlayan dergiye devredildiği konusunda
bilgi sahibi olmanız rica olunur.

İnceleme-Araştırma

Futbolun verimlilik üzerine etkileri

Hakan Berument*

Ali İnamlık**

Eray M.Yücel***

Abstract *Effects of football on productivity

The link between success of Turkish soccer teams at European Cups and the Turkish workers' productivity that is measured with the Turkish industrial production is ascertained in this paper. According to the Happy Worker Hypothesis, workers' performance at their job is highly related to their psychological well-being (PWB) and the job related performance of a happy worker is higher than an unhappy one. The success of Turkish soccer teams at European cups are used to proxy the workers' PWB. Performing a transfer function analysis on monthly data, it is seen that there is a statistically significant linkage between soccer and industrial production. With Fenerbahçe's winnings, Turkish industrial growth rate increases by 0.16% and likewise with Beşiktaş's winnings industrial growth rate increases by 0.14%. Where the games are played is also important. Beşiktaş increases industrial production growth rate by 0.53% with winnings at his field and by 0.53% with winnings at the rivals' field. Galatasaray's winnings in the unbiased fields also contribute to the industrial production performance by 0.31%. Therefore, all these findings lend support to the Happy Worker Hypothesis in the Turkish industrial context.

Key Words: Football, Happy Worker Thesis, Productivity

Özet

Bu çalışma Türk futbol takımlarının Avrupa kupalarında elde ettikleri başarıların insanlar üzerindeki psikolojik etkilerini sanayi üretimini verimliliğini kullanarak araştırmaktadır. Mutlu Çalışan Hipotezi'ncc çalışanların Psikolojik Durumu (PD)'nu olumlu ve olumsuz yönde etkilemeler o çalışanın işte gösterdiği verimliliği etkilemektedir. Çalışanın PD'nun olumlu yönde etkilenmesi durumunda çalışanın iş verimliliğinde artış ve olumsuz etkilenmesi durumunda iş verimliliğinde düşüş beklenmektedir. Bu hipotez bağlamında Türkiye Milli Takımı ve yurt dışında maç yapan lig takımlarının Avrupa'daki başarılarının çalışanlar üzerinde pozitif bir etki yarattığı düşüncesinden hareketle aylık verilere transfer fonksiyonu analizi kullanılmış ve Türk futbol takımlarının başarılarının sanayi üretimini artırdığına dair istatistiki bulguya ulaşılmıştır. Türkiye 1. Liginin lider takımlarından olan Fenerbahçe aldığı galibiyetlerle üretimi %0,16 oranında etkilerken, Beşiktaş ise galibiyetleriyle üretime %0,14'lük bir etki yapmaktadır. Maçın oynandığı yerin de etkisi olup olmadığı araştırılmış ve bu faktörün de önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Beşiktaş kendi evinde aldığı galibiyetlerle üretimi %0,13 artırırken deplasmanda aldığı galibiyetlerle üretimi %0,53 oranında artırmaktadır. Galatasaray'ın tarafsız sahada aldığı galibiyetlerin de sanayi üretimi büyüme oranını %0,31 oranında artırdığı gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Mutlu Çalışan Hipotezi, Verimlilik

* Bilkent Üniversitesi, İktisat Bölümü, Email:berument@bilkent.edu.tr;

** Bilkent Üniversitesi, İktisat Bölümü, Email:inamlık@alumni.bilkent.edu.tr;

***TCMB, Araştırma Genel Müdürlüğü -Bilkent Üniversitesi, İktisat Bölümü,

Email:Eray.Yucel@tcmb.gov.tr, eray@bilkent.edu.tr

Bu çalışmada belirtilen tüm görüşler ve düşünceler yazarlara aittir ve hiçbir şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nı veya çalışanlarını bağlayıcı nitelik taşımaz.

Mutlu Çalışan Hipotezi, Hawthorne'un çalışmalarından sonra literatürde en fazla dikkat çeken konulardan biri oldu. Hipotez, mutlu çalışanların işte gösterdiği performansın mutsuz olanlarınkinden daha fazla olduğunu söylemektedir. İşten elde edilen tatmin ile iş performansı arasındaki ilişkiyi irdelemekte bu hipotezi test etmeye yönelik popüler yaklaşımlardan biri oldu (Perrow, 1986). Bunun da ötesinde iş tatminini psikolojik durumu ölçmek için iş değiştirme, işe devamlılık kriterleri kullanılarak işten elde edilen tatmin ölçüldü. Diğer bir yaklaşımda da, George (1996) insanların ruh halini göstermek için Negatif Etki¹ (NE) ve Pozitif Etki² (PE) kavramları geliştirildi. Burada NE ve PE çalışanın negatif ve pozitif duygularını yansıtmak için kullanıldı. Literatürde bu kavramları kullanan pek çok çalışma bulunmaktadır. Brief (1998)'e göre NE ve PE çalışanların performansında tahmin edilebilirlik sağlamaktadır. Forgas, Bower ve Moylan (1990)'a göre PE insanları daha mutlu etmekte, Seligman (1991)'a göre isede insanları gelecek için daha ümitli kılmaktadır. Tam tersi olarak, NE de insanların gelecek hakkındaki iyimserliğini azaltmaktadır (Wright ve Staw, 1999).

Psikolojik Durum³ (PD) ise insan duygularını hedonik açıdan ölçmekte ve insanın kişisel ve sosyal hayattaki verimliliğini negatif ve pozitif etkileri tek bir eksenle toplayarak hesaplamaktadır. Staw, Sutton ve Pelled (1994) ve Wright ve Staw (1999), PD ile iş performansı arasında ilişki olduğunu kaydetmişlerdir. Biz bu çalışmamızda PD'nin ölçüsü olarak futbol takımlarının elde ettikleri sonuçları kullanmakta ve buna bağlı olarak işte gösterilen performansı ilişkilendirmekteyiz. Literatürde futbol ve gelir arasındaki ilişkiyi konu alan makaleler bulunmaktadır ve bunlar daha çok Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yapıyı baz almaktadır. Ama, Amerika'da yerel takımlar spor liglerinde ağırlıklarını koymakta ve bunlara

destek yerel idarelerden gelmektedir. Amerika'da bu sistemden dolayı futbolun sanayi üretimine üstüne etkilerini ülke çapında ölçmek pek mümkün olmamakta, her kent için ayrı olarak bu ikili arasındaki ilişki incelenmektedir. Türkiye'de ise tam tersi olarak spor ligleri, özellikle futbol olmak üzere, İstanbul Takımları etrafında dönmektedir. Böylece, bu takımların daha fazla taraftar desteğine sahip olmakta ve basında da aldıkları başarılarla daha ön plana çıkarılmaktadır. Türkiye'de takımlara yapılan desteklerde yerel idarelerden çok merkezi hükümet tarafından sağlanmaktadır. *Gençlik ve Spor Bakanlığı* tüm takımları belirli bir oranda desteklemektedir. Tüm bu koşullar bizim futbolun üretim üzerine etkisine işletme yada bölgesel bazda bakmaksızın tüm ülke için genel üretim seviyesini kullanarak futbolun verimliliğe etkisine bakılmamıza olanak sağlamaktadır.

Spor takımlarının yerel idareler tarafından finanse edilip edilmeyeceği son yıllarda mahalle idareler arasında ilginç ve Türk Basını'nı da uzun süre meşgul eden konulardan biri olmuştur. Coates ve Humphreys (2002) profesyonel spor takımlarına sahip olan şehirler ile bunların gelir elde ettiği kalemleri incelemiş ve spordan elde edilen gelirlerin yerel idare harcamalarından çok daha az olduğunu bulmuşlardır. Öte yandan, ABD'de oynayan takımlardan evlerinde oynadıkları maçlarda aldıkları galibiyetler ile kişi başına düşen gelirin arttığını ve bunun da büyük olasılıkla çalışanların artan verimliliğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Yakın tarihli bir çalışmada, Pollard (2000) Dünya Kupası'nda başarılı olan takımlar ile bu ülkelerin büyüme performansları arasında pozitif bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Bu pozitif ilişki ile birlikte Coates ve Humphreys (2002) tarafından bulunan pozitif etki çalışanların verimliliğinin Mutlu Çalışan Hipotezi ile bağlantılı olduğunu görüşünü desteklemektedir.

¹ NE, İngilizce'deki Negative Affectivity kavramının karşılığı olarak kullanılmıştır.

² PE, İngilizce'deki Positive Affectivity kavramının karşılığı olarak kullanılmıştır.

³ Psikolojik Durum, İngilizce'de Psychological Well-Being olarak geçen kavram yerine kullanılmıştır.

Bizim çalışmamız da bu araştırmaların bir uzantısı olup, Türkiye’de her zaman önemli bir yere sahip olan futbolun üretkenliğin ölçütü olan sanayi üretimini nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Burada sanayi üretimi tüm faktör verimliliği yerine kullanılmıştır. Bunun sebebi de Türkiye’de tüm faktör verimlilik istatistiği olmayışıdır. Sadece, Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği’nin yayınladığı veri vardır fakat sadece üretimin işçi sayısına bölünmesinden oluşturulmaktadır. Bu veri içerisinde sermaye ve teknolojik değişiklikleri bulundurmamaktadır. Bu yüzden biz çalışanların verimliliğini sanayi üretimindeki artışla ölçüyoruz. Bu çalışma, yukarıda da sözü edilen PD faktörünü ölçmek için Türk futbol takımlarının UEFA, Şampiyonlar Ligi, Kupa Galibleri Kupası ve İntertoto ve Milli Takım için de Dünya Kupası ve Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonlarında elde ettikleri başarıları baz almaktadır. Burada akla gelen önemli bir soru takımlarımızın yurt içinde yaptığı maçların çalışanların PD’ünü etkileyip etkilemediğidir. Elbette takımlarımızın yurt içinde aldığı sonuçlar da insanları etkilemektedir ama yurt içinde bir takımın galibiyeti diğer bir takımın mağlubiyeti olduğu için sanayi üretimindeki değişimi ölçmek çok daha karmaşık bir hal almaktadır. Ligi ele aldığımız zaman bir takımın galibiyeti diğer takımın mağlubiyeti olmakta böylece çalışanların bazılarının PD’ünü pozitif diğer kısmının PD’ünü negatif olarak etkilenmektedir. Bu da ölçme işlemini çok daha karmaşık kılmaktadır ve bu iki zıt etkinin birbirlerini nötrlemesi beklenebilir. Ayrıca, Türk Basını takımların Avrupa’daki başarılarına çok daha fazla yer vermekte ve alınan bu sonuçlar yurt içinde yapılan maç sonuçlarına baskın çıkmaktadır. Bu yüzden yurt dışında alınan galibiyetlerin çalışanların PD’ünü daha fazla etkilediğini düşünmek yanlış olmayacaktır.

Türkiye’de futbol sektörü son 30 yılda büyük gelişmeler kaydetti. Sert (2000) futbolun Türkiye’de bir yaşam tarzı haline geldiğini saptamasını yapmaktadır. Hatta,

Türkiye’de spor kavramının neredeyse sadece futbolla özdeşleştiğini belirtmek yanlış olmaz. Yazılı ve görsel basın da futbolun hayatın içine bu denli yerleşmesinde büyük rol oynadı. Futbolla ilgili programların prime-time’a konulması ve kanalların haftalık yayın programlarının büyük bir kısmın futbolla ilgili olması dikkat çekmektedir. Örneğin, televizyonda haftanın hemen her günü futbolla ilgili bir magazin ve tartışma programı bulmak mümkün olmaktadır. Buradan çıkan sonuç ise futbolun Türk toplumunda önemli etkenlerden biri olduğudur. Takımların başarıları gazetelerde başsayfalarda verilmekte, karşılaşma görüntüleri ise kanalları günlerce meşgul etmektedir. Bu bağlamda toplumda en çok dikkat çeken konulardan birinin futbol olduğunu ve bunun ötesinde toplum moralinin bir kısmının futboldan etkilendiğini söyleyebiliriz.

Türkiye’de futbol ağırlıklı olarak üç büyükler olarak anılan *Beşiktaş*, *Fenerbahçe* ve *Galatasaray* etrafında yoğunlaşmaktadır. Türkiye 1. Liginde şampiyonluklar bu takımlar arasında paylaşılmakta ve en fazla taraftar desteğine de gene bu takımlar sahip olmaktadır. Bu takımların dışında toplumsal desteği en fazla alan *Türkiye Milli Takımı*’dır. Bu yüzden bu takımların aldıkları sonuçların diğer takımlara göre daha büyük bir kitleyi etkilediği ve bu yüzden aylık sanayi üretimi büyümesinde daha etkili olduğu düşünülmektedir. Bundan sonraki bölümde kullanılan verilerin nasıl elde edildiği ve transfer fonksiyonu analizinin nasıl kullanıldığı anlatılmıştır. Sonraki bölümde bulgular ve son bölüm olan tartışma kısmında genel olarak makaleden elde edilen sonuçlar anlatılmıştır.

Yöntem ve Veri Kümesi

Aylık sanayi üretim verileri Devlet İstatistik Enstitüsü’nden sağlanmıştır. Bu veriler DIE tarafından 913 firmadan anketle 403 önemli sanayi maddesinin üretim bilgilerinden 1997 yılındaki üretim miktarı 100 alınarak hesaplanmaktadır. Bu endeks tüm sanayi üretiminin %73’ünü içermekte ve en kapsamlı endeks olarak kabul edilmektedir. Avrupa’da oynayan tüm takımların 1985

yılının 1. ayından 2003 yılının 3. ayına kadar elde ettiği sonuçlar Hürriyet Gazetesi arşivlerinden ve UEFA'nın resmi internet sayfasından derlenmiştir. Arşivlerden toplanan bu sonuçlar mutluluk indeksi olarak kullanılmıştır.

Araştırmada regresyon analizi ve bu analiz için RATS programı kullanıldı. Araştırmamızın psikolojik yönünde mutluluk indeksini maç sonuçları olarak aldık. Üretkenliği ise sanayi üretim artışı, g^Y , ile ölçtük, ki burada aylık sanayi üretim endeksinin logaritmik farkı olmakla beraber mevsimsellikten arındırılmıştır ve otoregressif bir yol izlediği düşünülmektedir. Otoregressif modelleme zaman serileri literatürde de oldukça sık kullanılan bir yöntem olup bağımlı değişkenin tahmin edilebilirliğini en iyi şekilde sağlayan yöntemlerden biri olarak kabul edilir. Otoregressif yöntem de bağımlı değişkenin geçmişte aldığı değerleri belirli bir sıraya kadar model içine sokmaktadır. Model içine geçmişteki sıralamaların nereye kadar konulacağı ise Nihai Tahmin Hatası Ölçütü⁴ (NTHÖ)'nce belirlenmektedir. NTHÖ'nün sağladığı fayda ise hata terimleri arasındaki otokolerasyonu en aza indirmesidir. Otokolerasyon hata terimleri arasında ilişki olması, birbirinden etkilenmesidir. Bu da yapılan regresyon analizinin güvenilirliğini azaltmaktadır. Transfer fonksiyonu analizi ise bağımlı değişkenin kendi gecikmelerine göre tahmin edilirken ayrıca başka değişkenlerin de bağımlı değişken üstüne nasıl etki ettiğini göstermektedir (Enders, 1995). Bizim modelimizde sanayi üretimi kendi gecikmelerinde ikinci ve beşinci dereceye kadar regresyona tabi tutulmaktadır; böylece sanayi üretimindeki kendi iç dinamiğine bağlı değişkenlikler kontrol edilmiş, açıklanamayan kısım futbol takımlarının elde ettiği yurt dışı başarılarla, Z_t , ilişkilendirilmesine olanak sağlanmıştır. Dolayısıyla aşağıdaki denklem istatistiksel olarak öngörülmüştür:

$$g_t^Y = \alpha_0 + \sum_{i=1}^4 \alpha_i g_{t-i}^Y + \gamma Z_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

⁴ NTHÖ, Final Prediction Error Criteria yerine kullanılmıştır.

Denklem 1'de belirtildiği üzere sanayi üretimindeki gecikmelerin sanayi üretimini nasıl etkilediği α_i ve futbolun sanayi üretimine olan etkisi katsayılarının regresyona tabi tutulmasıyla bulunmuştur. ε_t ise bağımsız ve özdeş dağılımlı hata terimini belirtmektedir. Çalışmanın sonunda sunulan Tablo 1 ve 2'de α_i , $i = 0, \dots, 5$ 'e kadar gecikmeleri almaktadır. Tablo 3 ve 4'te ise analiz 1995 yılı 1. ayı ve 2000 yılı 10. ayı zaman aralığını almakta ve NTHÖ kriterine göre α_i , $i = 0, 1, 2$ 'ye kadar olan gecikmeleri almaktadır. Bu denklemde belirtildiği üzere Z_t takımların başarı katsayılarını ölçmektedir. Z değişkeni için uygun ve anlamlı bir zaman serisi oluşturmak amacıyla maçlar sonuçlarına göre üçe ayrılmıştır; ve buarad heray takımların kaçkere galibiyet (W), mağlubiyet (L), beraberlik (T) aldığı hesaplanmıştır. Bu sınıflandırmayla maçta alınan sonucun sanayi üretimini nasıl etkilediği incelenmiştir. Maçlar oynandıkları yere göre de üçe ayrılmaktadır; ev (H), deplasman (G), tarafsız saha (U). Bu sınıflandırmayla da maçın skoruyla beraber oynandığı yerin de sanayi üretimini etkileyip etkilemediği araştırılmaktadır.

γ katsayısı Denklem 1'de futbolun sanayi üretimine olan etkisini ölçen katsayıdır. g_t^Y her periyotta Z_t tarafından kesintiye uğratılan otoregressif bir yol izlemektedir. Z_t değişkeninin katsayısı γ ($H_0: \gamma = 0$) hipotezi altında test edilmektedir. Bu test bağımlı değişken üzerine bağımsız değişkenin regresyon analiziyle yapılr ve burada normal dağılım kullanılmıştır. Bu tip spesifikasyonlar literatürde sıklıkla kullanılmaktadır. Enders (1995) transfer fonksiyonu analizi için faydalı bir başvuru kaynağı olabilir. Yakın tarihte, Ergün (2000) de transfer fonksiyonu analizini Türkiye'deki genel ve yerel seçimlerin dinamiklerinin analizi için kullanmıştır.

Bulgular

Türk takımlarının Avrupa Kupaları'nda aldıkları sonuçlar ile aylık sanayi üretimi arasındaki ilişkiyi gösteren sonuçlar Tablo 1, 2, 3 ve 4'te sunulmuştur. Tablolarda W

galibiyet, T beraberlik ve L de yenilgi yerine kullanılmıştır. Maçın oynandığı sahanın da etkisini gösteren tablolarda ise H ev, G deplasman ve U da tarafsız saha yerine kullanılmıştır. HW evde galibiyet, HT evde beraberlik, HL evde yenilgi, GW deplasmanda galibiyet, GT deplasmanda beraberlik, GL deplasmanda mağlubiyet, UW tarafsız sahada galibiyet, UT tarafsız sahada beraberlik, UL tarafsız sahada yenilgi demektir. t-istatistikleri⁵ ilgili katsayının hemen altında parantez içinde sunulmuştur. Bununla beraber, tabloların altında SSR⁶ ve R² ölçütleri de sunulmuştur. Tablolarda takımlar için de bazı kısaltmalar kullanılmıştır. BJK *Beşiktaş*, FB *Fenerbahçe*, GS *Galatasaray*'ın kısaltmalarıdır. 3 Büyükler *Beşiktaş*, *Fenerbahçe* ve *Galatasaray*'ı içermektedir. İstanbul Takımları 3 büyüklere ek olarak *İstanbulspor*'u da içermektedir. 4 Büyükler ligin *Beşiktaş*, *Fenerbahçe*, *Galatasaray* ve *Trabzonspor* takımlarını içermektedir. Karadeniz Takımları *Trabzonspor*, *Rizespor* ve *Samsunspor* takımlarını belirtmektedir. Ankara Takımları *Ankaragücü* ve *Gençbirliği* ve son olarak da Anadolu Takımları Anadolu bölgelerinin takımlarını içermektedir.

Tablo 1'de 1985 yılının 1. ayından 2003 yılının 3. ayına kadar olan zamanda aylık sanayi üretimi ve futbol takımlarının aldığı sonuçlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu zaman dilimi içerisinde 1994 yılının ilk çeyreğinde meydana gelen ve etkilerini artırarak sürdüren ve gene aynı şekilde 2000 yılının 11. ayı ve 2001 yılının 2. ayında meydana gelen krizleri içermektedir ve bu krizler Türkiye tarihinde yaşanmış en büyük ve ülkeyi ekonomik olarak en fazla etkileyen krizlerdir. Berument ve Kılınc (2003)'da kriz arası dönemin devresel hareket açısından tüm dönemden farklı olduğunu, krizleri araştırmaya dahil etmenin

sonucu etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Bu sebepten dolayı incelememizde bu aylar kukla (dummy) değişkenleriyle kontrol edilmiş ve araştırma dışında bırakılmışlardır. Tablo 1'i incelediğimiz zaman Ankara Takımları olan *Ankaragücü* ve *Gençbirliği*'nin aldıkları beraberliklerle sanayi üretimini %10 güven aralığında %0,30 oranında negatif olarak etkiledikleri görülmektedir. *Fenerbahçe*'nin ise aldığı galibiyetlerle sanayi üretiminin büyümesini %0,18 oranında pozitif olarak etkilediği görülmektedir ve bu sonuç %5 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır. Diğer takımların başarıları sanayi üretimi üstündeki etkisi istatistiksel olarak %5 seviyesinde anlamlı değildir.

Tablo 2'de Tablo 1'in tüm özelliklerini taşımakta ve aynı zaman diliminde futbolun sanayi üretimine etkisini maçın oynandığı yeri de dikkate alarak incelemektedir. Tablo 2 incelendiğinde, takımların kendi sahalarında aldıkları beraberliklerin üretimin büyümesini %0,10 oranında azalttığı görülmektedir. *Ankara* takımları ise kendi evlerinde aldıkları galibiyetleriyle aylık sanayi üretimi büyümesinde %0,32 pozitif, beraberlikleriyle %0,15 ve yenilgileriyle de %0,36 negatif etki yapmaktadırlar. Bu sonuçlar %5 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır. Karadeniz takımları da %5 güven aralığında kendi evlerinde aldıkları galibiyetlerle üretimin büyümesini %0,32 arttırmaktadırlar. *Galatasaray*'ın deplasmanda aldığı beraberlikler sanayi üretiminin büyümesine %0,21 oranında katkıda bulunmaktadır.

Galatasaray'ın tarafsız sahada aldığı galibiyetlerin ise, %5 güven aralığında anlamlı olarak, sanayi üretiminin büyümesine %0,28 oranında katkıda bulunduğu göze çarpmaktadır. Tarafsız sahadaki galibiyetlere ilişkin bu bulgu, ilk bakışta diğer

⁵ t-istatistiği, katsayı tahmininin kendi standard sapmasına oranı olarak tanımlanır. Hipotez testlerinde oldukça önemli olan bu oran bize katsayının istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını gösterir. Örneğin, $H_0: \alpha = 0$ hipotezi ve $H_1: \alpha \neq 0$ alternatif hipotezi test edilirken, t-istatistiği 1,65'den büyükse %10, 1,96'dan büyükse %5 güven aralığında bulduğumuz sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır.

⁶ Hata Terimleri Karelerinin toplamı (Sum of Squared Residuals) Y sayısı ile yaptığımız Y sayısı tahmini arasındaki farkın karesidir. Diğer bir anlatımla, yaptığımız regresyonda açıklanamayan kısmı gösterir. R² de 0 ile 1 arasında bir sayıdır ve yapılan regresyonun ne kadarlık bir kısmının regresyon tarafından açıklanabildiğini gösterir.

TABLO 1: 1985:1 İLE 2003:3 PERİYODU ARASINDA FUTBOLUN SANAYİ ÜRETİMİNE ETKİLERİ

	TÜM TAKIMLAR	MİLLİ TAKIM	BJK	FB	GS	3 BÜYÜKLER	İSTANBUL TAKIMLARI	4 BÜYÜKLER	KARADENİZ TAKIMLARI	ANKARA TAKIMLARI
Sabit	11,86 (2,57)	13,87 (3,37)	13,09 (3,39)	12,68 (3,32)	13,84 (3,33)	12,32 (2,94)	12,02 (2,86)	12,26 (2,94)	13,55 (3,69)	14,55 (4,04)
W	1,21 (0,56)	-5,78 (-1,28)	2,06 (0,33)	18,72** (2,58)	-0,49 (-0,60)	1,74 (0,57)	2,23 (0,78)	2,73 (0,92)	11,65 (1,47)	-24,70 (-0,95)
T	-2,32 (-0,77)	-1,49 (-0,17)	1,50 (0,12)	3,28 (0,30)	8,99 (1,39)	4,47 (0,90)	4,57 (0,94)	2,63 (0,62)	-4,26 (-0,44)	-30,11* (-1,79)
L	2,91 (1,41)	7,30 (1,35)	7,03 (1,10)	1,08 (0,20)	-3,58 (-0,60)	0,38 (0,11)	0,41 (0,13)	0,05 (0,01)	-0,64 (-0,09)	17,43 (1,02)
SSR	431722,99	432282,74	433644,58	428180,32	432764,32	433074,80	432375,92	432740,08	431835,35	433467,78
R ²	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94

t-istatistikleri ilgili katsayıların altında parantez içinde belirtilmiştir.

*10% güven aralığında anlamlıdır.

**5% güven aralığında anlamlıdır.

takımlarla ilgili bulgulardaki düzenliliğe uymamakla birlikte, ayrıntılara inildiğinde önem kazanmaktadır. Şöyle ki, *Galatasaray*'ın dikkate değer ölçüde başarı kazandığı UEFA Kupası'nda ve Süper Kupa'da daha fazla önem atfedilen son tur maçları daima tarafsız sahada oynanmaktadır. Bir başka deyişle *Galatasaray*'ın sanayi performansına ilişkin bulgular da diğer takımlarla ilgili bulgulara benzer biçimde yorumlanabilir. Tablo 2'de, burada anlattığımız etkinin 3 *Büyükler*, *İstanbul Takımları* ve 4 *Büyükler* için de geçerli olduğunu görmekteyiz. Bu durum *Galatasaray*'ın tüm bu gruplamalara dahil olması ve gruplarda içerdiğimiz takımlar arasında UEFA'da başarı kazanmış tek takım olmasıyla açıklanabilir. Diğer bir deyişle, *Galatasaray* verileri 3 *Büyükler*, *İstanbul Takımları* ve 4 *Büyükler*'le ilgili bulgularda baskın çıkmaktadır.

Galatasaray'la ilgili vurgulanması gereken bir diğer nokta ise bu takımın taraftarlarının genel olarak uluslar arası alandaki her maçı değil sadece önem atfedilen maçlardaki, final turu maçları gibi, başarıyı ödüllendirmesidir. Böylelikle Tablo 1'de *Galatasaray*'ın toplam galibiyet sayısı ile ilgili anlamlı bir bulguya rastlanmazken Tablo 2'de yukarıda sözü edilen bulguların elde edilebilmesini açıklayabilmekteyiz.

Berument ve Kılınç (2003)'ün vurguladığı gibi sanayi üretimi kriz arası dönemde (1995:01-2000:10) tüm dönemden farklılık göstermektedir. Tablo 3 ve 4, tablo 1 ve 2'yi kriz arası dönemi göz önüne alarak tüm parametreleri yeniden hesaplamıştır. Tüm takımların ve *Milli Takım*'ın aldığı sonuçların sanayi üretimi üstünde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. *Beşiktaş* aldığı galibiyetlerle sanayi üretiminin büyümesini %0,14, *Fenerbahçe* ise aldığı galibiyetlerle sanayi üretiminin büyümesini %0,16 oranında etkilemektedir. Bu iki takımın da etkisi %5 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır. Üç büyükler olarak geçen takımlardan ikisinin etkisini gözlerken *Galatasaray*'ın aldığı sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde, diğer

takımların da aldığı sonuçların etkileri istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 4, Tablo 3'le aynı zamanda oynanan maçların etkisini maçın oynandığı yeri de dikkate alarak hesaplamaktadır. Tüm takımlar baz alındığında takımların Avrupa kupalarında tarafsız sahada yaptığı maçların sanayi üretiminin büyümesini %0,22 oranında etkilediği görülmektedir. Bu etki %5 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır. Aynı şekilde, *Milli Takım*'ın deplasmanda aldığı galibiyetlerle sanayi üretiminin büyümesine %0,23'lük pozitif bir etki yaparken, deplasmanda aldığı yenilgiler aylık sanayi üretimi büyüme oranına %10 güven aralığında %0,31'lik negatif bir etki yapmaktadır. *Beşiktaş* ise deplasmanda elde ettiği galibiyetlerle %5 güven aralığında %0,53'lik kendi evinde elde ettiği galibiyetlerle aylık sanayi üretiminin büyümesine %10 güven aralığında %0,13'lük bir etki yapmaktadır. Ama, *Beşiktaş*'ın deplasmanda aldığı beraberlikler üretimin büyümesini %5 güven aralığında %0,38 oranında azaltmaktadır. Anadolu takımlarının elde ettiği başarılar ise üretimin büyümesinde %10 güven aralığında %0,30 etkilidir. *Fenerbahçe* ise kendi sahasında elde ettiği galibiyetlerle üretimin büyüme oranını %0,19 arttırmaktadır. Bu sonuç %5 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır. *Ankara Takımları* kategorisine giren *Ankaragücü* ve *Gençlerbirliği*'nin galibiyetleri üretimin büyümesine %0,19'luk bir etki yapmaktadır. Diğer takımların elde ettiği başarı ve başarısızlıkların etkileri istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 4'te *Galatasaray*'ın tarafsız sahada oynadığı maçlardaki başarılarının sanayi üretimine etkisi, tıpkı Tablo 2'de olduğu gibi pozitif işaretli olup %5 güven aralığında anlamlıdır. 3 *Büyükler*, *İstanbul Takımları* ve 4 *Büyükler* için de Tablo 2'deki bulguları açıklarken geliştirdiğimiz düşünüş yolu geçerlidir. *Galatasaray* seyircisinin çoklukla final turu maçlarındaki başarıyı ödüllendirmesinin etkilerini Tablo 3 ve Tablo 4 bağlamında da görmekteyiz.

Tablo 2: 1985:OCAK-2003 MART DÖNEMİNDE FUTBOLUN SANAYİ ÜRETİMİNE ETKİLERİ

	TÜM TAKIMLAR	MİLLİ TAKIM	BJK	FB	GS	BOYÜKLER 3	İSTANBUL TAKIMLARI	BOYÜKLER 4	KARADENİZ TAKIMLARI	ANKARA TAKIMLARI
Sabit	13,73 (3,03)	14,80 (3,43)	14,38 (3,75)	13,79 (3,63)	14,59 (3,54)	13,68 (3,31)	13,29 (3,21)	13,23 (3,20)	14,86 (4,10)	15,47 (4,34)
HW	0,50 (0,17)	-0,97 (-0,15)	-1,41 (-0,19)	18,49 (1,45)	-7,88 (-1,05)	-7,35 (-1,44)	-5,80 (-1,23)	1,26 (0,17)	32,43** (3,12)	32,42** (4,09)
HT	-10,61** (-2,25)	-17,83 (-1,20)	2,92 (0,19)	7,55 (0,29)	-5,19 (-0,55)	-7,28 (-0,92)	-6,86 (-0,87)	-1,81 (-0,23)	9,99 (0,56)	-15,88** (-2,81)
HL	-0,80 (-0,15)	5,56 (0,54)	-12,50 (-0,76)	0,01 (0,01)	12,89 (1,74)	0,14 (0,01)	0,16 (0,02)	0,05 (0,06)	2,99 (0,23)	-36,07** (-4,64)
GW	-1,41 (-0,29)	-8,70 (-0,61)	10,41 (0,54)	18,73 (1,46)	5,17 (0,58)	10,07 (1,33)	8,96 (1,24)	0,30 (0,03)	-27,53 (-1,55)	-114,13 (-26,31)
GT	3,66 (0,99)	8,52 (0,70)	-3,24 (-0,15)	-0,60 (-0,06)	21,75** (2,76)	11,32 (1,52)	11,69 (1,58)	4,40 (0,59)	-15,78 (-1,23)	0,00 (0,00)
GL	6,53 (1,95)	9,77 (0,95)	11,18 (1,45)	0,83 (0,08)	2,40 (0,37)	7,83 (1,68)	7,61 (1,64)	3,56 (0,69)	-8,17 (-0,61)	2,83 (0,43)
UW	-2,81 (-0,33)	-14,57 (-23,49)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	27,99** (4,63)	20,53* (1,88)	20,94* (1,94)	27,16** (3,09)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)
UT	-26,18 (-1,21)	15,74 (1,12)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)
UL	8,14 (1,53)	1,49 (1,06)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)
SSR	403335,41	407541,02	411069,36	407338,46	405126,71	407181,27	407040,23	410404,62	400932,37	405624,60
R ²	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94

t- istatistikleri ilgili katsayıların altında parantez içinde belirtilmiştir.

*10% güven aralığında anlamlıdır.

**5% güven aralığında anlamlıdır.

TABLO 3: 1995:OCAK - 2000:KASIM DÖNEMİNDE FUTBOLUN SANAYİ ÜRETİMİNE ETKİLERİ

TÜM TAKIMLAR	MİLLİ TAKIM	BJK	FB	GS	3		4		ANKARA TAKIMLARI	KARADENİZ TAKIMLARI
					BÜYÜKLER	İSTANBUL TAKIMLARI	BÜYÜKLER	İSTANBUL TAKIMLARI		
Sabit	48,48	46,31	50,64	46,34	48,40	48,03	47,88	46,67	48,62	47,93
	(3,25)	(3,01)	(3,43)	(3,22)	(3,15)	(3,26)	(3,29)	(3,20)	(3,43)	(3,39)
W	3,76	7,84	14,20**	16,39**	-5,67	2,78	4,01	3,41	-40,61	7,79
	(1,44)	(0,88)	(2,31)	(3,25)	(-0,85)	(0,69)	(1,08)	(0,89)	(-1,56)	(1,26)
T	-4,39	-4,49	-13,74	-7,85	3,73	-6,38	-6,06	-4,37	0,00	7,28
	(-1,43)	(-0,53)	(-1,04)	(-0,59)	(0,41)	(-1,09)	(-0,96)	(-0,80)	(0,00)	(0,55)
L	1,49	0,66	2,00	-1,91	0,16	1,29	1,36	-0,74	31,94	-2,99
	(0,64)	(0,20)	(0,28)	(-0,37)	(0,02)	(0,31)	(0,33)	(-0,21)	(1,57)	(-0,35)
SSR	81764,66	85460,56	83198,42	83969,06	85197,17	85343,04	84817,07	85571,55	81926,56	84777,00
R ²	0,94	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93

t-istatistikleri ilgili katsayıların altında parantez içinde belirtilmiştir.

* 10% güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır.

** 5% güven aralığında istatistiksel olarak anlamlıdır.

TABLO 4: 1995:OCAK - 2000:KASIM DÖNEMİNDE FUTBOLUN SANAYİ ÜRETİMİNE ETKİLERİ

	TÜM TAKIMLAR	MİLLİ TAKIM	BJK	FB	GS	3 BÜYÜKLER	İSTANBUL TAKIMLARI	4 BÜYÜKLER	ANKARA TAKIMLARI	KARADENİZ TAKIMLARI	ANADOLU TAKIMLARI
Sabit	46,10 (3,00)	46,75 (2,99)	54,68 (3,68)	46,04 (3,19)	46,36 (3,01)	47,26 (3,18)	46,96 (3,20)	46,77 (3,20)	47,60 (3,37)	50,70 (3,52)	49,13 (3,49)
HW	4,45 (1,30)	-1,26 (-0,11)	13,20* (1,83)	19,91** (2,33)	-6,60 (-0,85)	1,69 (0,21)	4,78 (0,67)	8,73 (1,08)	19,06** (2,25)	29,04 (1,55)	30,93** (2,17)
HT	-3,30 (-0,39)	8,89 (0,52)	-9,76 (-0,88)	-12,93 (-0,91)	-2,83 (-0,17)	-3,83 (-0,28)	-3,55 (-0,27)	2,06 (0,19)	0,00 (0,00)	12,37 (1,48)	-1,22 (-0,11)
HL	1,14 (0,21)	9,56 (0,99)	7,06 (0,39)	1,42 (0,13)	18,75 (1,46)	7,10 (0,71)	6,12 (0,66)	0,50 (0,05)	0,00 (0,00)	-1,91 (-0,10)	5,83 (0,50)
GW	2,34 (0,40)	23,66* (1,90)	53,56** (3,93)	15,14 (1,16)	-9,49 (-0,66)	1,37 (0,10)	0,22 (0,01)	-7,58 (-0,65)	-115,70 (-201,37)	-23,07 (-2,63)	-17,65 (-1,68)
GT	-3,98 (-0,92)	-9,88 (-0,74)	-38,67* (-1,71)	-6,80 (-0,37)	9,83 (1,52)	-11,63 (-1,04)	-9,94 (-0,87)	-7,45 (-0,76)	0,00 (0,00)	-11,65 (-0,43)	-13,71 (-1,12)
GL	0,48 (0,10)	-31,29** (-5,68)	1,75 (0,22)	-7,22 (-1,13)	-0,01 (-0,01)	1,03 (0,17)	0,42 (0,07)	-2,96 (-0,44)	10,65 (1,46)	-8,71 (-0,42)	-17,50 (-1,07)
UW	22,13** (2,27)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	31,12** (4,10)	32,84** (2,94)	32,45** (3,03)	33,32** (3,14)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)
UT	-7,57 (-0,46)	-18,41 (-1,53)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)
UL	5,00 (1,40)	1,58 (0,78)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)	0,00 (0,00)
SSR	81764,66	82993,24	79123,30	83825,61	82002,26	83408,36	83314,51	83339,38	76857,65	81681,32	79818,67
R ²	0,94	0,93	0,94	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,94	0,93	0,94

t- istatistikleri ilgili katsayıların altında parantez içinde belirtilmiştir.

* 10% güven aralığında anlamlıdır.

**5% güven aralığında anlamlıdır.

Tartışma

İnsanların psikolojik durumlarının üretkenliğe etkisi her zaman ilgilenilen bir konu olmuştur. Mutlu Çalışan Hipotezi'ne göre mutlu çalışanlar mutsuz olanlara göre yaptıkları işlerde daha verimli olmaktadır. Bu çalışma da son yıllarda Türkiye'deki günlük hayatta oldukça büyük bir yer kaplamaya başlayan futbolun ve buradaki başarıların, çalışanların mutluluğunu etkilediğini var sayarak, futboldaki başarıların çalışanların üretkenliğini nasıl etkilediğini incelemektedir. Bu bağlam içerisinde takımların UEFA, Şampiyonlar Ligi, Kupa Galipleri Kupası, İntertoto ve Milli Takım için Dünya kupası ve Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonlarında elde ettikleri sonuçlar ile çalışanların psikoloji durumlarını etkilediklerini ve sanayi üretimi üzerinde artırma veya azaltma gibi etkileri olup olmadığını test edilmiştir. Aylık olarak mevsimsellikten arındırılmış sanayi üretim rakamlarının logaritmik farkları ve takımların yıllardır oynadığı maçların skorları ile oluşturulan zaman serisine transfer fonksiyonu analizini uygulanarak, takımların aldıkları galibiyetlerin sanayi üretimini artırıcı etkiye sahip olduklarına ilişkin anlamlı istatistiksel kanıta ulaşılmıştır. 1995 yılının 1. ayı ile 2000 yılının 10. ayı arasında geçen sürede *Beşiktaş* aldığı galibiyetlerle sanayi üretiminin büyümesini %0,14, *Fenerbahçe* ise %0,16 oranında etkilemektedirler. Burada göze çarpan ilginç bir konu da *Galatasaray*'ın aldığı başarılı ve başarısız sonuçlarla sanayi üretimine bir etkide bulunmamasıdır. Bunun cevabı da taraftar sayısı yada taraftarların gösterdiği fanatiklikle ilgili olabilir. Ya da Türkiye'de *Galatasaray* taraftarının diğer takım taraftarlarına göre daha eğitilmiş olduğu ve bu yüzden alınan sonuçların onları etkilemediğini düşünmek de mümkündür. Bu sonuçtan sonra maçın oynandığı yer de dikkate alınarak takımların sanayi üretimine olan etkisine bakılmış ve bu faktörün de aylık sanayi üretiminin değişmesinde etkili

olduğu görülmüştür. *Beşiktaş* evinde aldığı galibiyetlerle sanayi üretimini %0,13 etkilerken, deplasmanda aldığı galibiyetlerle de üretime %0,53'lük bir etki yapmaktadır. *Fenerbahçe* Takımı'nda kendi evinde aldığı galibiyetlerle üretime %0,19'luk pozitif bir etki yapmaktadır. *Galatasaray* kendi evinde veya deplasmanda kazandığı maçlarla sanayi üretimine katkıda bulunmazken tarafsız sahadaki başarılarıyla sanayi üretimi büyüme oranını %0,31 oranında artırmaktadır. Bu sonuç büyük ölçüde *Galatasaray*'ın dikkate değer bir başarı kazandığı UEFA Kupası ve Süper Kupa'daki final maçlarının tarafsız sahada oynanıyor olmasıyla bağlantılıdır.

Literatürde direkt futbolun üretime etkisini inceleyen bir bilimsel çalışma bulunmamaktadır.⁷ Bununla beraber, bu konuya yakın en yakın çalışma Coates ve Humprey (2002)'in çalışmasıdır. Bu çalışma Amerikan futbolu ile il geliri arasında direkt bir ilişki bulamamıştır. Bunun bir sebebi Coates ve Humprey'in il gelirlerini tüketim yöntemi ile ölçmesi bizim ise direkt üretim verilerine bakıyor olmamızdan kaynaklanıyor olabilir. Bununla beraber sporun Amerikan toplumunda Türk toplumuna göre daha az önemli olmuş olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Mutlu Çalışan Hipotezini test eden makaler ise daha çok mutluluğu çeşitli çalışanların kendilerini sorguluyarak oluşturulan sorgulama yöntemlerini kullanarak ölçmüşlerdir, burada bizim kullandığımız ölçek ise sorgulamaya dayalı değil ama tamamen dışsal faktörler kullanılarak belirlenmiştir. Bu tip çalışmalar her ne kadar futbol maçlarının sonuçlarının insanların mutluluğunu ne derece etkilediği sorgulansada, çift yönlü etkileminin yarattığı hatadan kurtunulmuştur (simultaneity biased); çalışanları sorgulama yöntemleri iş performansı ve mutlulukluğun birbirlerini etkilesine izin versede, çalışanın performansının futbol takımlarının başarıları ile ölçülen mutluluk endeksinin etkilesine izin vermez. Bu ise hatalı katsayıların bulunmasını engeller.

⁷ Coates ve Humprey (2002) yerel idareler tarafından yapılan vade pekde bilimsel olmayan Amerikan futbolunun yerel gelire katkıda bulunduğunu gösteren çalışmaların bir listesini çalışmalarında sunmuşlardır.

Bizim bulgularımız her ne kadar spora dayalı literatürle paralellik göstermesde, Mutlu Çalışan Literatüründeki bazı çalışmalarla nicelsel açıdan paralellik göstermektedir. (Bried, 1998, Forgas, Bowe ve Moylan, 1990, Staw, Sutton ve Pelled, 1994 ve Wright ve Staw, 1999).

Futbol ve futbol fanatıklığı medya ve entellektüel kesimde çeşitli tartışmalara

konu olmaktadır. Futbola olan ilginin kişi ve toplum bazında pekçok negatif etkisi çeşitli bağlamlarda pekçok ortamda dile getirilmiştir. Bu çalışma ise futbolun potansiyel pozitif etkisini istatistiksel olarak üretkenlik üzerinde göstermektedir. Dolayısıyla, işyerleri futboldan elde edilen (yurt dışı) başarıları önplana çıkararak belki de potansiyel bir üretim artışı sağlayabilir.

Kaynakça

- Alesina, A. ve Sachs J. (1988). Political parties and the business cycle in the United States. Journal of Money Credit and Banking, 20(1), 63-82
- Berument H. ve Kılınç Z.(2003). Business Cycles in Turkey and European Union Countries, mimeo.
- Brief, A.P. (1998). Attitudes in and around organizations. Sage: Thousand Oaks.
- Charemza W. W. ve Deadman, D.F. (1992). New Directions in Econometric Practice: General to Specific Modelling, Cointegration and Vector Autoregression Edward Elgar Publishing Limited
- Coates D. ve Humphreys B.R. (2002). The economic impact of post season play in professional sports. Journal of Sport Economics, 3(3), 291-299
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 95, 542-575
- Enders, W. (1995) Applied Economic Time Series. John Wiley & Sons Inc: New York
- Ergun, M.(2000). Electoral political-business cycles in emerging markets: Evidence from Turkey. Russian and East European Finance and Trade, 36(6),6-32
- Forgas, J.P., Bower G.H. ve Moylan S.J. (1990). Praise or blame? Affective influences on attributions for achievement. Journal of Personality and Social Psychology, 59, 809-819
- Heckelman J.C. ve Berument H. (1998). Political business cycles and endogenous elections. Southern Economic Journal, 64(4), 987-1000
- McCallum, B.T. (1978). The political business cycle: An empirical test. Southern Economic Journal, 44(3), 504-515
- Miller, T. (1999) Televisualization. Journal of Sport and Social Issues, 23(2), 123-25
- Perrow, C.(1986). Complex organizations: A Critical Essay (3rd ed.). Random House: New York
- Pollard, P.S. (2002). Grooowwwth!. International Economic Trends, Annual Edition. July 2002.
- Seligman, M.E.P. (1991). Learned optimism. Knopf: New York.
- Staw, B.M., Sutton, R.I. ve Pelled, L.H. (1994). Employee positive emotion and favorable outcomes at the workplace, Organization Science, 5,51-71
- Wright, T.A. ve Cropazzano, R. (2000). Psychological well-being and job satisfaction as predictors of job performance. Journal of Occupational Health Psychology, 5, 84-94
- Wright, T.A. ve Staw, B.M. (1999). Affect and favorable work outcomes: Two longitudinal tests of the happy-productive worker thesis. Journal of Organizational Behaviour, 20,1-23.

İ K T İ S A T İSLETME ve FINANS

MA L İ VE EKONOMİK SORUNLARA YÖNELİK AYLIK YAYIN

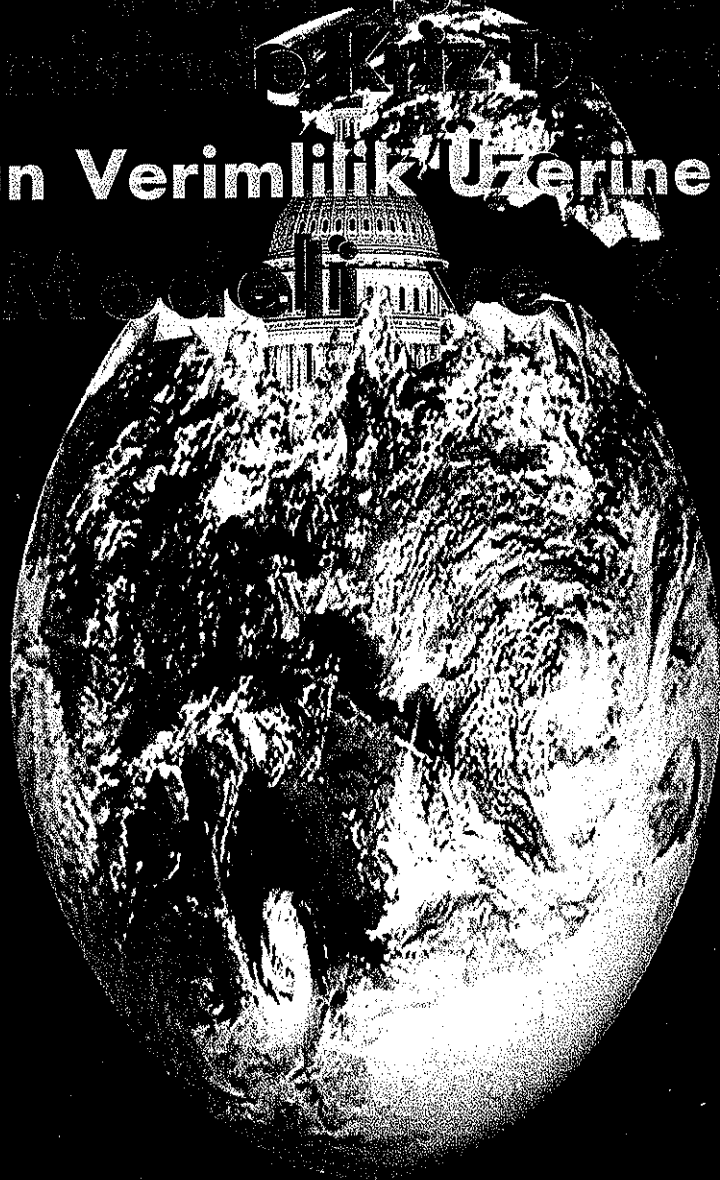
Savaş, Hegemonya ve Küreselleşme

2003 Sonuna Doğru Kur ve
Ödemeler Dengesindeki Gelişmeler

1999 Sonrası Türkiye
Ekonomisinde Kızıl Önemler

Futbolun Verimlilik Üzerine Etkileri

IMF Modeli ve Krizler

ISSN 1300-610X

9 771300 610008